

Masz prawo do...

© Copyright by PSOUU 2006

ISBN 83-60105-20-0

Tekst:

Agnieszka Maślanka

Redakcja:

Barbara Ewa Abramowska

Rysunki:

Joanna Nodzykowska-Szarkowska

Skład i druk:

DG-GRAF Daniel Jakoniuk

Fotografia na okładce:

Spotkanie self-adwokatów Warsztatów Terapii Zajęciowej
Zarządu Głównego PSOUU w Warszawie

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób
z Upośledzeniem Umysłowym

ul. Głogowa 2 B
02-639 Warszawa

Tel.: 0-22 848-82-60, 0-22 646-03-14

Fax: 0-22 848-61-62

e-mail: zg@psouu.org.pl

www.psouu.org.pl

Publikacja jest dofinansowana ze środków Fundacji im. Stefana Batorego.

Publikacja jest dofinansowana przez
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Spis treści

Wstęp - jesteś dorosły 4

Dowód Osobisty 5

Paszport 7

Załatwianie spraw meldunkowych 8

Usługi Bankowe 10

Usługi Pocztowe 13

Urząd Skarbowy 17

Ubezpieczenia 19

Umowy 21

Wstęp

Jeśli skończyłeś 18 lat, **jestes dorosly**.

To oznacza, że sam możesz decydować o sobie oraz odpowiadać za siebie i za to, co robisz.

Człowiek dorosły sam załatwia swoje sprawy.

Sam idzie do urzędu, banku, biura.

Ta książeczka jest o Twoich prawach i obowiązkach jako dorosłego człowieka.

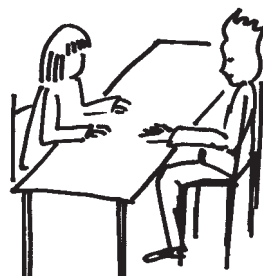
Wyjaśni Ci, jak załatwić niektóre sprawy i gdzie to się robi.

Znajdziesz tu ważne informacje o tym, jakie dokumenty musisz mieć, co zrobić, aby dostać te dokumenty, jakie masz prawa w różnych urządach.

Może się zdarzyć, że będziesz potrzebować pomocy w załatwianiu swoich spraw.

Nie obawiaj się prosić o wyjaśnienie i pomoc.

W niektórych urządach są okienka lub stanowiska z napisem INFORMACJA, tam możesz zawsze poprosić o pomoc.

Sprawy urzędowe są często skomplikowane i dużo ludzi potrzebuje pomocy w ich załatwieniu.

INFORMACJA

Dowód Osobisty

Każdy obywatel Polski, który ukończył 18 lat musi posiadać dowód osobisty.

Dowód osobisty potwierdza, kim jesteś, to znaczy jak się nazywasz, kiedy się urodziłeś, gdzie mieszkasz.

W dowodzie osobistym wpisany jest Twój numer, który nazywa się PESEL.

Każdy obywatel Polski ma swój PESEL.

Oto przykład takiego numeru:

79050708787

Dobrze jest pamiętać swój PESEL.

Jeśli nie masz dowodu osobistego, będziesz mieć problemy z załatwianiem wielu spraw.

Aby otrzymać dowód osobisty musisz:

1. Udać się do Urzędu Gminy lub Urzędu Miasta i wziąć formularz wniosku.
2. Wypełnić wniosek oraz dołączyć do niego kilka dokumentów.
3. Złożyć wszystko w Urzędzie Gminy lub w Urzędzie Miasta.

Dowód Osobisty

Do wniosku musisz dołączyć:

- dwa zdjęcia specjalnie zrobione u fotografa,
- dowód zapłaty za wydanie dowodu,
- odpis skrócony aktu urodzenia
– dostaniesz go w Urzędzie Stanu Cywilnego
w Urzędzie Miasta lub Gminy.

Za wydanie dowodu osobistego
musisz zapłacić 30 złotych.

Jeśli masz trudność z wypełnieniem
wniosku, możesz zawsze poprosić
o pomoc.

Dowód osobisty jest ważny 10 lat.

Dowód osobisty trzeba wymienić, gdy:

- zmieniły się twoje dane na przykład
adres zameldowania,
- dowód został zniszczony,
- upłynął termin ważności.

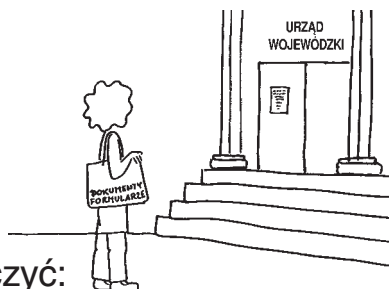
Paszport

Żeby podróżować tylko po krajach Unii Europejskiej wystarczy Ci dowód osobisty.

Do podróżowania po całym świecie potrzebny jest inny dokument.
To jest paszport.

Aby otrzymać paszport musisz:

1. Wziąć kwestionariusz paszportowy z Urzędu Wojewódzkiego.
2. Wypełnić go oraz dołączyć do niego dokumenty.
3. Zanieść kwestionariusz do Urzędu Wojewódzkiego.

Do kwestionariusza musisz dołączyć:

- dwa zdjęcia specjalnie zrobione u fotografa do paszportu,
- kserokopię swojego dowodu osobistego,
- potwierdzenie, że wpłaciłeś 50zł na konto Urzędu Wojewódzkiego.

Jeśli w Twoim mieście nie ma Urzędu Wojewódzkiego możesz kwestionariusz razem z dokumentami zanieść do Starostwa Powiatowego w Twoim mieście lub przesałać pocztą listem poleconym.

Za wydanie paszportu będziesz musiał zapłacić 50 złotych.

Paszport ważny jest 10 lat.

Załatwianie spraw meldunkowych

Każdy człowiek powinien mieć stały adres zameldowania, to znaczy miejsce, w którym mieszka i w którym można go znaleźć.

Osoba, która nie ma stałego miejsca zamieszkania jest bezdomna. Na przykład śpi na dworcu lub na ulicy.

Zameldowanie

Kiedy zamieszkaż w jakimś miejscu i będziesz chciał tam zostać na stałe, będziesz musiał się tam zameldować.

Zameldowanie polega na wpisaniu Twojego imienia i nazwiska oraz daty urodzenia do książki meldunkowej.

Aby się zameldować musisz udać się do Urzędu Gminy lub Miasta w tej miejscowości i zgłosić to.

Przy zameldowaniu musisz potwierdzić, że masz prawo tam mieszkać.

Trzeba pokazać wtedy na przykład umowę najmu mieszkania lub akt własności.

Możesz też przyjść z właścicielem.

Właściciel powie, że zgadza się Ciebie zameldować w jego mieszkaniu albo w jego domu.

Załatwianie spraw meldunkowych

Wymeldowanie

Jeśli zmieniasz miejsce, w którym dotąd stale mieszkałeś, to znaczy wyprowadzasz się i będziesz mieszkać gdzie indziej, musisz zgłosić to w Urzędzie Gminy lub Miasta w miejscowości, w której mieszkałeś.

Wtedy zostaniesz wymeldowany z książki meldunkowej.

Pamiętaj!

Możesz mieć tylko jedno miejsce zameldowania w tym samym czasie.

Usługi bankowe

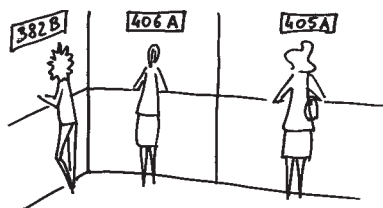
Jeśli co jakiś czas dostajesz pieniądze, na przykład wypłatę lub rentę i nie chcesz trzymać tych pieniędzy w domu możesz założyć konto w banku.

By założyć konto musisz udać się do banku.

Weź ze sobą dowód osobisty, będzie potrzebny do potwierdzenia Twoich danych osobowych, to znaczy nazwiska, imienia, daty urodzenia, adresu.

W banku musisz podejść do odpowiedniego stanowiska przy biurku lub do okienka.

INFORMACJA

Pamiętaj! W każdym banku jest okienko lub stanowisko INFORMACJA, tam możesz zapytać, gdzie podejść, by założyć konto.

Pracownik banku przed założeniem konta zada Ci kilka pytań oraz sprawdzi czy Twoje dane osobowe się zgadzają.

Z bankiem zawierasz umowę. Pracownik wydrukuje umowę, którą będziesz musiał przeczytać i podpisać.

Usługi bankowe

Jeśli nie rozumiesz czegoś w umowie poproś o wyjaśnienie i dopiero wtedy podpisz.

Twój podpis to klucz do Twojego konta.

Podpis na wszystkich dokumentach powinien być zawsze taki sam by nikt inny nie mógł korzystać z Twojego konta.

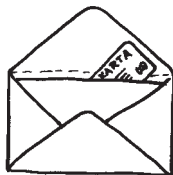

Za prowadzenie konta bankowego bank będzie pobierał opłatę. Różne banki pobierają różną opłatę.

W banku otrzymasz numer konta.

Numer swojego konta bankowego możesz podać swojemu pracodawcy by wpłacał Ci tam co miesiąc Twoje wynagrodzenie.

Na konto w banku może też być wpłacana Twoja renta.

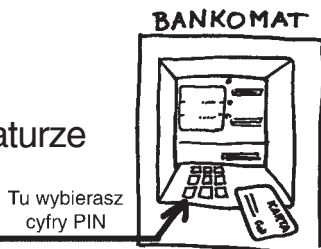

Bank wyśle Ci też kartę do bankomatu. Dostaniesz ją pocztą.

Za pomocą karty bankomatowej możesz pobierać pieniądze z bankomatu. Do karty bankomatowej będzie dołączony numer PIN.

Numer PIN to 4 cyfry.

Musisz znać te cyfry i wybrać je na klawiaturze w bankomacie, dopiero wtedy będziesz mógł wyjąć pieniądze z bankomatu.

Usługi bankowe

Pamiętaj!

Nikt poza Tobą nie powinien znać Twojego numeru PIN. Nikomu go nie podawaj. To Twoja tajemnica.

WAŻNE!

Jeżeli zgubisz swoją kartę lub ktoś Ci ją ukradnie, jak najszybciej zadzwoń do banku i powiedz o tym.

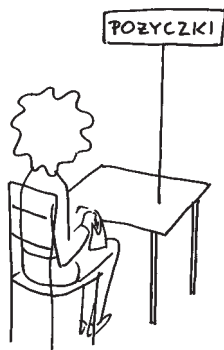
Bank wtedy zablokuje Twoje konto, żeby ktoś nie zabrał Ci pieniędzy.

Numer telefonu do banku dostaniesz razem z kartą do bankomatu. Noś go zawsze przy sobie.

W banku możesz także pożyczyć pieniądze. Musisz tylko potwierdzić, że pracujesz lub otrzymujesz rentę.

Podpisujesz wtedy umowę z bankiem. W tej umowie napisane będzie ile pieniędzy bank Ci pożycza i kiedy musisz je oddać.

Pieniądze oddajesz w częściach. Taka część nosi nazwę rata.

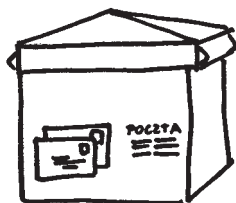

Trzeba pamiętać o regularnym spłacaniu rat, bo za niespłaconą pożyczkę, można pójść do więzienia. Niespłacona pożyczka to jest dług.

Usługi pocztowe

Urząd Pocztowy to miejsce, w którym możesz:

- wysłać list, paczkę, telegram,
- wysłać pieniądze przekazem pocztowym,
- opłacać rachunki,
- odbierać rentę oraz inne przesyłki do Ciebie.

Żeby wysłać list musisz kupić znaczek pocztowy, nakleić znaczek na kopertę i wrzucić kopertę do skrzynki pocztowej.

Można wysłać różne rodzaje listów.

Jeśli zależy Ci, żeby Twój list dotarł do adresata szybko, następnego dnia, musisz wysłać go **listem priorytetowym**.

Musisz nakleić na kopercie znaczek i naklejkę z napisem „PRIORYTET”.

Adresat to osoba, która ma otrzymać list.

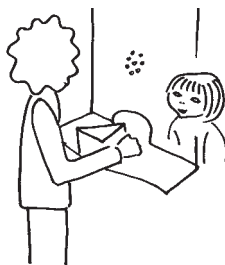
Usługi pocztowe

Jeśli będziesz potrzebować potwierdzenia, że wysłałeś list, wtedy wyślij **list polecony**.

Żeby wysłać list polecony:

1. Musisz wypełnić druk „potwierdzenie nadania”.
2. List dajesz pracownikowi w okienku na pocztę.
3. Pracownik przyjmuje list i przybija pieczętkę na potwierdzeniu nadania.
4. Potwierdzenie nadania oddaje Tobie.

Teraz masz dowód na to, że wysłałeś list.

Jeśli chcesz wiedzieć, czy adresat dostał Twój list, wyślij go listem **za potwierdzeniem odbioru**.

List taki wysyłasz tak samo jak list polecony, musisz tylko wypełnić żółty druk „**potwierdzenie odbioru**” i nakleić go z tyłu koperty.

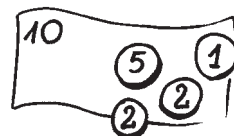

Ten, do kogo wysłałeś list musi ten żółty druk podpisać na dowód, że odebrał list.

Potwierdzenie, że Twój list dotarł do adresata przyjdzie do Ciebie pocztą.

Twój list może być jednocześnie:

- priorytetowy
- polecony
- za potwierdzeniem odbioru

Będzie wtedy więcej kosztować, ale będziesz pewny, że zostanie doręczony następnego dnia i otrzymasz potwierdzenie, że osoba, do której wysłałeś list, odebrała go.

Usługi pocztowe

Wszystkie druki dostaniesz w okienku na poczcie. Jeśli nie będziesz wiedział, o jakie druki poprosić, wytłumacz w okienku, jaki list chcesz wysłać.

Zwykle listy listonosz wrzuca do domowej skrzynki na korespondencję. Listy polecane oraz za potwierdzeniem odbioru musi wręczyć Ci osobiście.

Jeśli nie ma Cię w domu, listonosz zostawi w skrzynce zawiadomienie.

W zawiadomieniu będzie napisane, że na poczcie czeka na Ciebie list albo paczka i że musisz przyjść ją odebrać. Na to zawiadomienie mówi się także awizo.

Z otrzymanym awizo musisz udać się na pocztę i tam odebrać przesyłkę.

Weź ze sobą dowód osobisty, będziesz musiał potwierdzić swoją tożsamość.

Usługi pocztowe

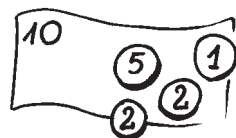

Jeśli chcesz wpłacić na poczcie pieniądze na swoje lub czyjeś konto to musisz wypełnić druk wpłaty.

Druk taki dostaniesz w okienku.

Na druku musisz wpisać nazwisko odbiorcy, numer jego konta, kwotę, jaką wpłacasz, swoje dane, oraz cel wpłaty.

Poczta pobiera opłatę za wszystkie wpłaty.

Urząd Skarbowy

Jeśli pracujesz lub dostajesz rentę musisz płacić podatki.

Podatek to pieniądze, które płaci się dla państwa. Dzięki tym pieniądзом państwo buduje drogi, szkoły, płaci nauczycielom, lekarzom, policjantom.

Podatkami zajmują się
Urzędy Skarbowe.

Jeśli pracujesz, Twój pracodawca płaci z Twoich pieniędzy za Ciebie podatek.

Jeśli dostajesz rentę, robi to za Ciebie Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS).

Jeśli płacisz podatki, jesteś podatnikiem.

Każdy podatnik musi mieć numer NIP.

NIP to numer identyfikacji podatkowej.

Na przykład:

951-121-56-08

By otrzymać numer NIP musisz pójść do Urzędu Skarbowego i wypełnić odpowiedni formularz. W Urzędzie Skarbowym powiedzą Ci, jaki formularz masz wypełnić.

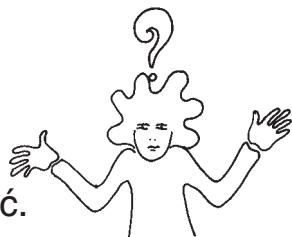

Co roku musisz poinformować Urząd Skarbowy o tym, ile zarobiłeś pieniędzy lub ile otrzymałeś renty. Nazywa się to **zeznaniem podatkowym.**

Urząd Skarbowy

Musisz wtedy wypełnić odpowiedni formularz PIT. Formularz PIT dostaniesz w Urzędzie Skarbowym.

Zapytaj, jaki formularz powinieneś wypełnić.

Wypełnienie formularza PIT jest trudne, dużo ludzi sobie z tym nie radzi. Dlatego poproś o pomoc.

Wypełniony formularz PIT musisz zanieść do Urzędu Skarbowego lub wysłać pocztą do 30 kwietnia każdego roku.

Pamiętaj!

Jeśli nie zanieziesz lub nie wyślesz swojego wypełnionego formularza PIT do 30 kwietnia, będziesz musiał zapłacić karę.

Jeśli zapłaciłeś za dużo podatku, Urząd Skarbowy zwróci Ci pieniądze.

Jeśli zapłaciłeś za mało podatku, Urząd Skarbowy każe Ci dopłacić.

Ubezpieczenia

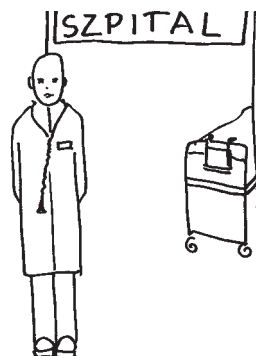
Ubezpieczenie polega na tym, że płacisz składkę abyś mógł liczyć na pomoc, gdy stanie Ci się coś złego.

Są różne ubezpieczenia.

Ubezpieczenie zdrowotne

– dzięki niemu możesz korzystać bezpłatnie z pomocy lekarza, gdy jesteś chory.

Wszystkie osoby, które pracują albo otrzymują rentę mają ubezpieczenie zdrowotne w Narodowym Funduszu Zdrowia (NFZ).

Ubezpieczenia społeczne

Ubezpieczeniami społecznymi zajmuje się Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) i Fundusze Emerytalne.

Dzięki ubezpieczeniu społecznemu możesz w czasie swojej pracy składać pieniądze na rentę lub emeryturę.

To są pieniądze, które będziesz dostawał gdy nie będziesz już mógł pracować, gdy będziesz chory lub stary.

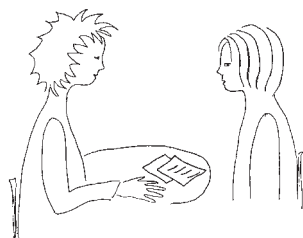
W Polsce mężczyźni dostają emeryturę, gdy skończą 65 lat, a kobiety 60 lat.

Ubezpieczenia

Pamiętaj!

Po rozpoczęciu pracy musisz wybrać Fundusz Emerytalny. Fundusz Emerytalny to taka firma, której płacisz pieniądze każdego miesiąca, a później będziesz od niej dostawać emeryturę. Musisz podpisać umowę z jednym z Funduszy Emerytalnych.

Jest wiele Funduszy Emerytalnych. Wybór któregoś z nich jest bardzo ważny, dlatego najlepiej poradź się kogoś i wybierz fundusz, który będzie najlepszy dla Ciebie.

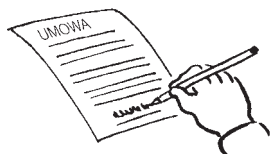

Ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków

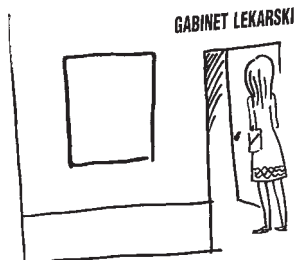
Dzięki temu ubezpieczeniu otrzymasz odszkodowanie, jeśli przydarzy Ci się jakiś wypadek.

Żeby mieć takie ubezpieczenie musisz podpisać umowę z jednym z Towarzystw Ubezpieczeniowych i regularnie płacić składki.

Żeby dostać odszkodowanie musisz pójść do lekarza. Lekarz oceni szkodę, jaką odniosłeś i na tej podstawie dostaniesz odszkodowanie.

Umowy

Umowa to wzajemne zobowiązanie, porozumienie między dwiema osobami.

Jedna osoba coś robi dla drugiej, a ta druga osoba za to zapłaci lub zrobi coś innego.

Na przykład właściciel cukierni zobowiązuje się zrobić dla Ciebie tort, a Ty zobowiązujesz się za niego zapłacić.

Albo taksówkarz zobowiązuje się zawieźć Cię na dworzec kolejowy, a Ty mu za to zapłacisz.

Umowa może polegać też na tym, że Ty zobowiązujesz się skosić trawnik sąsiada, a sąsiad naprawi za to Twoją zepsutą pralkę.

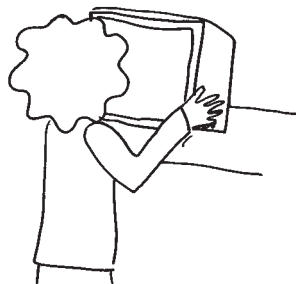
Umowa kupna – sprzedaży

Jeśli kupiłeś coś, co okazało się źle zrobione i zepsuło się, masz prawo żądać w sklepie naprawy lub wymiany na towar dobry, bez wad.

Żądanie naprawy lub wymiany nazywa się **reklamacją**.

Jeśli zepsutej rzeczy nie da się naprawić ani wymienić, sprzedawca powinien oddać Ci pieniądze.

NAPRAWA
TELEWIZORÓW

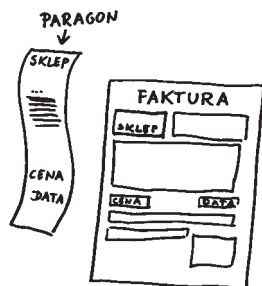

Umowy

Pamiętaj, aby zawsze zabierać ze sklepu paragon lub fakturę.

Bez paragonu lub faktury nie będziesz mógł składać reklamacji.

Paragon lub faktura są dowodem, że tę rzecz kupiłeś u tego sprzedawcy w danym dniu.

Kupując niektóre rzeczy dostaniesz dodatkowo kartę gwarancyjną.

Karta gwarancyjna to dokument, który potwierdza Twoje prawo do bezpłatnej naprawy lub wymiany zepsutej rzeczy.

Nie wszystkie rzeczy może naprawić sprzedawca. Czasem wyśle Cię do innej firmy. Wtedy musisz mieć ze sobą kartę gwarancyjną.

Kartę gwarancyjną trzeba przechowywać, bo rzecz może się zepsuć po miesiącu czy roku od zakupu.

Umowy

Umowa najmu mieszkania

Jeśli chcesz na przykład mieszkać sam, a nie masz pieniędzy, by kupić sobie mieszkanie, możesz je od kogoś wynająć.

Jeśli znajdziesz kogoś, kto będzie chciał Ci wynająć mieszkanie, musisz podpisać z właścicielem tego mieszkania umowę najmu.

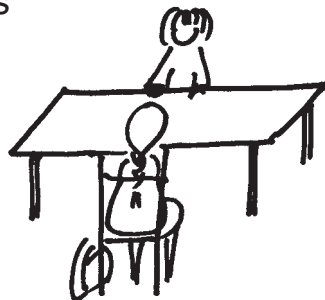
Umowa najmu to umowa zawarta między Tobą a właścicielem mieszkania. Właściciel pozwala Ci mieszkać w tym mieszkaniu, a Ty mu za to płacisz pieniądze.

Pamiętaj, aby uważnie przeczytać umowę najmu zanim ją podpiszesz.

Jeśli nie rozumiesz umowy, nie podpisuj, poproś właściciela o kopię umowy i czas na zastanowienie.

Poradź się kogoś, kto ma doświadczenie w takich sprawach.

MISJA

Misją PSOUU jest:

- dbanie o godność ludzką, miejsce w rodzinie i wśród innych ludzi oraz szczęście osób z upośledzeniem umysłowym,
- wspieranie rodzin, aby były one w stanie sprostać sytuacjom, które pociągają za sobą fakt urodzenia dziecka z upośledzeniem umysłowym oraz wspólne życie i przekształcać własny ból w gotowość niesienia pomocy innym.

CELE

Celem PSOUU jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością intelektualną, tworzenia warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin. (Art. 4. Statutu)

CZŁONKOWIE

Członkami zwyczajnymi mogą być rodzice osób z niepełnosprawnością intelektualną, same te osoby, członkowie rodzin, opiekunowie prawni oraz przyjaciele, w tym profesjonalści zaangażowani w pracę dla ich dobra. (Art. 7 §1 Statutu)

Członkami wspierającymi są osoby fizyczne lub prawne przyczyniające się materialnie do działalności statutowej Stowarzyszenia. (Art. 8 §1 Statutu)

KOŁA

Koła są podstawowymi terenowymi jednostkami organizacyjnymi Stowarzyszenia, jako osoby prawnej. (Art. 22 §1 Statutu)

STATYSTYKA

- 130 koła terenowe
- 14,5 tysiąca członków (rodzice, osoby niepełnosprawne intelektualnie, przyjaciele)
- 320 dziennych placówek
- 19,5 tysiąca dzieci i dorosłych w placówkach
- 11 chronionych rodzinnych mieszkań grupowych
- 3 mieszkania treningowe
- 3 Zakłady Aktywności Zawodowej

***Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób
z Upośledzeniem Umysłowym
jest organizacją pożytku publicznego.***

***Polskie Stowarzyszenie
na Rzecz Osób
z Upośledzeniem Umysłowym
jest organizacją
pozarządową, samopomocową
i niedochodową.***

**Polskie Stowarzyszenie
na Rzecz Osób
z Upośledzeniem Umysłowym**

Zarząd Główny

02-639 Warszawa
ul. Głogowa 2B

Tel.: 022 848-82-60
022 646-03-14

Fax: 022 848-61-62

e-mail: zg@psouu.org.pl
www.psouu.org.pl